

פְּרִשְׁת מִסְעֵי (4מֹדֶס 33–36.) מָשֶׁז

Şemelvények

אַלֶּה מִסְעֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצַבְאָתָם, בְּיַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. במדבר לג, א)

Ezek Izráel fiainak vándorlásai, ahogy kivonultak Egyiptom országából seregeik szerint, Mózes és Áron vezetésével. (4Mózes 33:1.)

Miért lettek Ezek... vándorlásai... – לָמָּה נִכְתְּבוּ הַמַּסְעוֹת הַלְלוּ – אַלֶּה מִסְעֵי megörökítve ezek a vándorlások? – לְהוֹדִיעַ חֻסְדֵּי וְשֵׁל מְקוֹם – Hogy a Mindenütt Jelenvaló jóindulata ismertté váljék. – שְׂאֵף עַל פִּי שְׂגוֹר עָלֵיהֶם – שְׂאֵף עַל פִּי שְׂגוֹר עָלֵיהֶם – és Mert noha Ő rendelte el, hogy bolyongjanak – וְלֹהֲגִיעֵם בַּמִּדְבָּר – és vándoroljanak a pusztaságban, – לֹא תֹאמַר – azért ne mondjuk, – וְשִׁהְיוּ נְעִים – az egyik állomásról a másikra – כֹּל אַרְבָּעִים שָׁנָה – teljes negyven éven át, – וְלֹא – és sosem pihenhettek meg; – וְהָיְתָה לָהֶם מְנוּחָה – mert itt csupán negyvenkét[1] út[állomás] szerepel. – י"ד – [vándorlások,] amelyek mindegyike az első év során zajlott le, – מֶגַּד – még az [isten]i rendeletet megelőzően, – מִרְעַמְסֵם – Rámszészéből való elindulásuktól – עַד שֶׁבָּאוּ לְרִתְמָה – Ritmába való megérkezésükig, – שְׂמֵשׁ – mint írva van: – „Azután elindult a nép Chácérotból...[2] – „Küldj el férfiakat...,[3] [a kéme]k esete, Chácérot után, Páránban történt,] – „itt pedig az áll:[4] – „Elindultak Chácérotból és táboroztak Ritmában,“ – בְּרִתְמָה – [amiből] megtudjuk, hogy [Ritmá] Párán pusztájában volt. – וְעוֹד הוֹצֵא מִשָּׁם – újabb nyolc vándorlást, – וְשִׁהְיוּ לְאַחַר מִיתַת אֲהֲרֹן – amely Áron halálát követően – עַרְבוֹת מוֹאָב – a Hór hegyétől Moáb síkságáig [zajlott], – וְשִׁבְלָה שְׂמוֹנָה וְשָׁלֹשִׁים שָׁנָה – [s így] azt találjuk, – לֹא נָסְעוּ אֶלָּא עֶשְׂרִים מַסְעוֹת – csupán húsz állomás között utaztak.[5] – Ez Mose Hádársán rabbi kommentárjából való.

Tánchumá rabbi azonban eltérően magyarázza ezt a dolgot [vagyis az utazások, vándorlások részletezését]: – מִשָּׁל לְמֶלֶךְ – Ez egy király [esetéhez] hasonlítható, – וְהוֹלִיכוֹ לְמָקוֹם רְחוֹק לְרַפְּאוֹתָו – és elvitte kezeltetni egy távoli helyre. – מִיּוֹן שֶׁהָיוּ חוֹרְגִין – Miután visszatértek, – אָבִיו מוֹנֶה כֹּל הַמַּסְעוֹת [ily

módon emlékeztetve fiát arra, mennyire szereti őt]. – אָמַר לוֹ – Így beszélt hozzá: – כָּאן יִשְׁנּוּ – „Itt aludtunk; – כָּאן הוֹקְרְנוּ – itt fáztunk; – כָּאן הִשְׁשֵׁתָ – itt fájt a fejed; stb.” [Hasonló módon Isten is feleleveníti a negyvenéves sivatagi vándorlás eseményeit, emlékeztetve a zsidó népet az irántuk táplált nagy szeretetére.]

וּמִצְרַיִם מִקְבָּרִים אֵת אֲשֶׁר הָפֵה יְהוָה בָּהֶם כָּל בְּכוֹר, וּבְאֵלֵהֶם עָשָׂה יְהוָה שְׁפָטִים. (במדבר לג, ד)

És az egyiptomiak eltemették azokat, akiket sújtott az Örökkévaló közöttük, minden elsőszülöttet, és bálványaikon is ítéletet tett az Örökkévaló. (4Mózes 33:4.)

וּמִצְרַיִם מִקְבָּרִים – És az egyiptomiak eltemették... – טְרוּדִים בְּאֵבָלָם – Teljesen lefoglalta őket a gyász. [Így téve lehetővé az izraeliták számára, hogy akadálytalanul, kincsekkel megrakodva távozzanak.]

וַיִּסְעוּ מִחֲצֹרֹת, וַיִּחַנּוּ בְּרֵתְמָה. (במדבר לג, יח)

Elindultak Chácérotból, és táboroztak Ritmában. (4Mózes 33:18.)

עַל שֵׁם לְשׁוֹן הָרֶעַ שֶׁל מְרָגְלִים – A kémek rágalmozó beszéde nyomán neveztetett el így, – שְׁנֵאָמַר – mint írva van: [6] – מִה יִתֵּן לָךְ – „Mit érdemelsz, – וּמִה יוֹסִיף לָךְ לְשׁוֹן רְמִיָּה – mit fogsz majd kapni, te csalárd nyelv? – אֵם הֹסֵ הֶגְיֵ גְבוּר שְׁנוּנִים – A hős hegyes nyilait – עַם – rekettye paraszával (*im gáchálé rötámim*)!” [Isten megbüntet majd az Ég nyilaival és a pokol parázsló tüzével. A Ritmá név a „rötámim”, „parázsló rekettye” kifejezésből ered.]

וַיַּעַל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֶל הַר הָהָר עַל פִּי יְהוָה וַיָּמָת שָׁם, בְּשָׁנַת הָאָרְבָּעִים לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בְּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּאַחַד לַחֲדָשׁ. (במדבר לג, לח)

És Áron, a pap, fölment a Hór-hegyre az Örökkévaló szája által, és meghalt ott a negyvenedik évben, miután kivonultak Izráel fiai Egyiptom országából az ötödik hónapban, a hónap elsőnapján. (4Mózes 33:38.)

שָׁמָּה – Ebből megtudjuk, – מִלְּמַד – ...az Örökkévaló szája által... – עַל פִּי הַ – hogy [Áron fájdalom nélkül, az isteni] csók által halt meg. – בְּנִשְׁיָקָה

וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עַרְדַּ וְהוּא יָשָׁב בְּנֶגֶב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן, בְּבֵּאֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל. במדבר לג, מ)

És a kánaáni, Árád királya, aki lakott délen Kánaán országában, hallott Izráel fiai jöttéről. (4Mózes33:40.)

וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי – És a kánaáni... hallott... – לְלִמְדָה – Ebből azt tudjuk meg, – שְׁמִיתָת אֶהְרֹן הָיָא הַשְּׁמוּעָה – hogy Áron halála volt az a hír, amit hallott, – שְׁנִסְתַּלְקוּ עֲנֵנֵי כְבוֹד – ugyanis a dicsőség felhője [Áron halála miatt] eltávozott [Izrael fiai fölül],[7] – וְכִסְבוֹר – és [a kánaánita] azt hitte, – שְׁנִתְּנָה – hogy ezzel megengedhetővé vált, – לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל – hogy hadat indítson az izraeliták ellen. – לְפִיכֹה חֲזַר וּכְתָבָה – A Szentírás ezért tesz újfent említést a dologról.[8]

דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם, כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן. וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת כָּל יִשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנִיכֶם וְאֲבֹדְתֶם אֶת כָּל מִשְׁכֵּי־תֵיבָתְכֶם, וְאֶת כָּל צִלְמֵי מִסְכַּתְכֶם תִּתְּאָבְדוּ וְאֶת כָּל בְּמֹתֶם תִּשְׁמִידוּ. במדבר לג, גא-גב)

Szólj Izrael fiaihoz, és mondd nekik: Midőn átkeltek a Jordánon Kánaán földjére, úzzétek el magatok elől az ország lakóit mind, és pusztítsátok el rajzos köveiket, öntött bálványképeiket, és magaslataikat semmisítsétek meg mind. (4Mózes 33:51–52.)

...Midőn átkeltek a Jordánon... pusztítsátok el... – נִמְדֵּה מָרְאָה כַּמָּה פְּעָמִים הִזְקַרוּ עַל כֹּה־ – Nemde már sokszor figyelmeztette őket erre?![9] – אָלֵא כֹה אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה – Most ezt mondta nekik Mózes: – כִּשְׂאַתֶּם עֹבְרִים בַּיַּרְדֵּן – Amikor átkeltek a Jordánon – בַּיַּבֵּשָׁה – szárazon, – עַל מְנַת כֹּן תַעֲבְרוּ – azzal az elhatározással keljetek át, [hogy elpusztítjátok,] – מֵיִם בָּאִין וְשׁוֹטְפִין אֶתְכֶם – mert ha nem, – וְאִם לֹא – akkor a vizek visszatérnek, és elöntenek titeket. – וְכֹן מְצִינוּ שְׂאָמַר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ בְּעוֹדָם – Ezt mondta nekik Józsuá is a Jordánnál.[10]

צו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם בָּאִים אֶל הָאָרֶץ כְּנָעַן, זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּפְּלוּ לָכֶם בְּנַחֲלָה אֶרֶץ כְּנָעַן לַגְּבֻלְתֵיהָ. במדבר לד, ב)

Parancsold meg Izráel fiainak, és mondd nekik: Midőn bementek Kánaán országába, ez az az ország, amely nektek birtokul esik Kánaán országa határai szerint. (4Mózes 34:2.)

...ez az az ország, amely nektek birtokul esik... – מִיֵּלֶּד שֶׁהֵרְבֵּה מִצְוֹת נוֹהֲגוֹת בְּאֶרֶץ – Mivel sok olyan parancsolat van, amely hatályos az országon belül, – וְאִין נוֹהֲגוֹת בְּחוּצָה לְאֶרֶץ – de nem

hatályos az országon kívül, – הַצָּרָה לְכָתוּב – fontos volt feljegyezni – מִצְרָנִי – hogy tudd, – לֹאמַר לָךְ – kerületének határait körös-körül, – גְּבוּלֵי רוּחוֹתֶיהָ סָבִיב – ezeken a határokon belül – מִן הַגְּבוּלִים הַלְלוּ וְלִפְנֵימֵי – hatályosak a parancsolatok.

...nektek [birtokul] esik... – מִיְמֵי שֶׁנִּחְלַקְתָּהּ בְּגוֹרְלָהּ – Mivel [az ország földje] sorshúzás révén lett felosztva, – נִקְרְאתָ חִלּוּקָהּ לְשׁוֹן נְפִילָה – a felosztást az „esik” kifejezéssel illeti. – וּמִדְרַשׁ אֲגָדָה אוֹמֵר – [Ezen túl] egy ágádikus Midrás megjegyzi, hogy [azért használja a Szentírás az „esik” kifejezést], – עַל יְדֵי שֶׁהִפִּיל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא – mert az Örökkévaló akaratából leestek – מִן הַשָּׁמַיִם – a hét nép [mennyei] védelmezői – וְיִכְפְּתוּ לְפָנָי מִשָּׁה – és leborulásra [készítette őket Isten] Mózes előtt. – אָמַר לוֹ – [Isten] azt mondta neki (Mózesnek): – רְאֵה – „Nézd csak! – אֵין בָּהֶם עוֹד כֹּחַ – Nincs már erejük.”

מֵהָר הַהָר תִּתְּאוּ לְבֹא תְּמַת, וְהָיוּ תּוֹצְאוֹת הַגְּבּוּל צְדָדָה). במדבר לד, ח)

A Hór hegyétől húzzatok vonalat Chámát felé. És a határ szélei legyenek Cedádnál. (4Mózes 34:8.)

A Hór hegyétől... – תִּסְבּוּ וְתִלְכוּ אֶל מִצְרַיִם הַצָּפוֹן – Forduljatok el, és haladjatok végig az északi határ mentén – לְצֵד הַמִּזְרָח – kelet felé, – וְתִפְגְּעוּ – és rátaláltok majd a Chámát felé vezető útra; – זֶה אֲנִי טוֹכְיָא – ami Ántochjá.

...a határ széle... – אֶת סוּפֵי הַגְּבוּל – A határ végei. – כָּל מְקוֹם שֶׁנִּצְאָר – אוֹ הַמִּצְרָה כָּלָה שָׁם – Ahol [a szövegben] a „határ szélei” szerepel, – וְתוֹצְאוֹת הַגְּבוּל – és [ott] a határnak vagy teljesen vége szakad – וְאֵינוֹ עוֹבֵר לְהֵלֵן כָּל־ל – vagy semennyit sem folytatódik tovább – וּמִשָּׁם מִתְפַּשֵּׁט וּמִרְחִיב – vagy elkanyarodik, kiszélesedik, – וְיּוֹצֵא לְאַחֲרָיו – és egy másik irányba halad tovább, – לְהַמְשִׁיךְ לְהֵלֵן בְּאַלְכֶסוֹן – az eredeti kiterjedés [irányával] szöveget zárva be, – יוֹתֵר מִן הָרוֹחֵב הַרְאִשׁוֹן – hogy az addigi ország-szélességhez képest szélesebbet [adjon] – וְלַעֲנִין רוֹחֵב הַמִּדְּהָה הַרְאִשׁוֹן – [Így tehát] az eredeti vastagsághoz képest – תּוֹצְאוֹת – használja [az Írás] a „széle” [kifejezést], – שֶׁשָּׁם כָּלְתָהּ אוֹתָהּ מִדְּהָה – [utalva] hogy az addigi méretnek ott van vége.

אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יִנְחֲלוּ לָכֶם אֶת הָאָרֶץ, אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְיִהוֹשֻׁעַ בֶּן נּוּן. וְנֹשִׂיא אֶחָד נֹשִׂיא אֶחָד מִמִּטָּה, תִּקְחוּ לְנַחֵל אֶת הָאָרֶץ). במדבר לד, יז-יח)

Ezek azon férfiak nevei, akik megöröklik majd nektek (jinchálu láchem) az országot: Elázár, a pap, és Józsuá, Nún fia; És vegyetek

egy-egy fejedelmet törzsenként, hogy megörökljék az országot.
(4Mózes 34:17-18.)

אֲשֶׁר יִנְחִלוּ לָכֶם – ...akik megörökljik majd nektek (jinchálu láchem)... –
Mindegyik törzsfő törzse gyámja volt, – אֶפְסוּטְרוּפוֹס לְשִׁבְטוֹ – Számotokra. – בְּשִׁבְלֵיכֶם
– és őosztotta fel a törzsi örökséget – לְמִשְׁפָּחוֹת וְלִגְבָרִים – a családok és az egyének között. – וּבִוְרָר לְכָל
– Mindegyik egyén számára kiválasztott egy megfelelő földdarabot – וְיָהָה עוֹשִׂים יְהִיָּה עֲשׂוּי – és döntéseik jogerősek
voltak, – כָּאֱלוֹ עֲשָׂאוּם שְׁלוּחִים – mintha [a törzs tagjai maguk] nevezték volna ki őket megbízottjuknak.

– וְלֹא יִתְּכֶן לְפָרֵשׁ לָכֶם זֶה – Ám helytelen volna ezt a „nektek”-et úgy értelmezni [szó szerint], – כְּכֹל לָכֶם שִׁבְמִקְרָא – mint az összes [többi] „nektek”-et a Szentírásban, – שָׂאָם כֵּן – mert ha itt is azt jelentené, – שָׂאָם
– akkor az kellett volna szerepeljen a szövegben, hogy, „fel fogják osztani [– és nem „örökölni fogják” –] nektek.”

– אֶת הַיְחִילוֹ מִשְׁמָע – A „jinchálu...” azt jelenti, – שָׂהֵם נוֹחֲלִים לָכֶם – hogy meg fogják örökölni számotokra, – בְּשִׁבְלֵיכֶם וּבְמִקְוֵיכֶם – a ti nevetekben, helyettetek, –
– כְּמֹה ה' יִלְחֶם לָכֶם – mint [a következőversben]:[11] „Az Örökkévaló harcol érettetek (láchem)...”, [azaz a képviselletekben].

וְשִׂיחָהּ נוֹחֵל וְחוֹלֵק אוֹתָהּ – ...hogyan megörökljék az országot. – שִׂיחָהּ נוֹחֵל וְחוֹלֵק אוֹתָהּ –
Neki kell megörökölnie és felosztania az országot – בְּמִקְוֵיכֶם – helyettetek.

זוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַנּוּ לָלוֹיִם מִנְחָלֹת אֲחֵיזָתָם עָרִים לְשִׁבְתָּם, וּמִגְרָשׁ לְעָרִים סְבִיבֵיתָהֶם תִּתְּנוּ לָלוֹיִם.
(במדבר לה, ב)

Parancsold meg Izráel fiainak, hogy adjanak a levitáknak örök birtokukból városokat lakásra és zöldterületet városaik körül adjatok a levitáknak. (4Mózes 35:2.)

...és zöldterületet... – רֶוַח מְקוֹם חֶלֶק חוּץ לְעִיר סְבִיב – Ez a zöldterület üres, a várost körülvevő terület, – [melynek célja] hogy szebbé tegye a várost. – וְאֵין רִשְׁאִין לְבָנוֹת שָׂם בֵּית – Ezen [a területen] nem szabad házat építeni – וְלֹא לְזַרְע זְרִיעָה – vagy szőlőt ültetni – וְלֹא לְזַרְע זְרִיעָה – vagy magot vetni.

וְהָיוּ הָעָרִים לָהֶם לְשִׁבְתָּם, וּמִגְרָשֵׁיהֶם יִהְיוּ לְבִהֶמְתָּם וְלִרְכֻשָׁם וְלִכָּל חֵזְתָּם). במדבר לה, ג)

És legyenek a városok övéik lakásául, legyenek zöldterületeik, barmuk, jószáguk és minden az életük számára. (4Mózes 35:3.)

azaz minden – לְכֹל חַיּוֹתָם – **...és minden az életük számára.** – ולְכֹל חַיּוֹתָם
és minden igényük számára. – לְכֹל צְרֻכֵיהֶם –

ומִגְרָשֵׁי הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם, מִקִּיר הָעִיר וְחוּצָהּ אֶלֶף אַמָּה סָבִיב.) במדבר לה, ד)

A városok zöldterületei, melyeket a levitáknak adtok, legyenek a város falától kifelé ezer könyöknyire köröskörül. (4Mózes 35:4.)

– ואֲחָרָיו הוּא אוֹמֵר – **...ezer könyöknyire köröskörül.** – Később
אָז – „kétezer könyöknyit.” – אֶלְפִים אַמָּה – [az Írás]:[12] –
Hogyan értendő ez? – אֶלְפִים הוּא נוֹתֵן לָהֶם סָבִיב –
Kétezer [könyöknyit] – Ebből a belső ezer
adott nekik a város körül. – אֶלֶף הַפְּנִימִיִּים לְמִגְרָשׁ –
– והָחִיצוֹנִים לְשֹׂדוֹת וְכַרְמִים – a külső [ezer] pedig szántóföldek
és szőlők [kialakítására].

וְהָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ, שֵׁשׁ עָרֵי מִקְלַט תִּהְיֶינָה לָכֶם.) במדבר לה, יג)

**És a városok, melyeket adtok, hat menedék városotok
legyen:** (4Mózes 35:13.)

...hat menedék városotok... [A következő vers meghatározza, hogy a Jordán mindkét partján három-három várost kell kijelölni. Akkor nem fölöslegesen említi a mi versünk a menedékvárosok összesített számát?] – מִגִּיד – Ebből megtudjuk, – שָׂאָף – még
– בְּחִיּוֹ – hogy noha Mózes elkülönített ugyan – עַל פִּי שְׁהַבְדִּיל מִשָּׂאָף –
három várost a Jordán túloldalán, – לֹא הָיוּ –
– שְׁלֹשׁ עָרִים בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן – azok nem biztosítottak menedéket, –
עַד שְׁנִבְחָרוּ שְׁלֹשׁ שְׁנֵתַן יְהוֹשֻׁעַ בְּאֶרֶץ –
amíg a három város, amelyet Józsuá kijelölt Kánaán országában, ki nem lett választva. [Azaz a menedékvárosok csak akkor töltik be funkciójukat, ha már mind a hat el lett különítve.]

וְאִם בְּכָלִי בְרַגְלֵי הַכְּהוֹן וַיִּמַּת רֹצֵחַ הוּא, מוֹת יוֹמַת הָרֹצֵחַ.) במדבר לה, טז)

**De ha vaseszközzel ütötte meg, és az meghalt, gyilkos ő; a gyilkos
ölessék meg.** (4Mózes 35:16.)

– אין זֶה מְדַבֵּר בְּהוֹרֵג – **De ha vaseszközzel ütötte meg...** –
– הַסְמוּךְ לוֹ – Ez nem a véletlen emberölésre utal, –
– אֶלָּא בְּהוֹרֵג בְּמֵזִיד – hanem a szándékos
– וְכֹא לְלַמֵּד – Arra tanít [a vers], –
– שֶׁהוֹרֵג בְּכָל דְּבָר – hogy

minden gyilkos eszköznek – צָרִיךְ שְׂיָהָא בוּ שְׁעוֹר – kellő méretűnek kell lennie ahhoz, – כְּדֵי לְהַמִּית – hogy gyilkolni lehessen vele, [ahhoz, hogy halálbüntetést lehessen kiszabni a tettért,] – שְׁנֹאֲמַר בְּכֻלָּם – mert írva van minden [ilyen eszközzel] kapcsolatban:[13] – אֲשֶׁר יָמוּת בוּ – „...ami által meghalhat,” – דְּמַתְּרָגְמִינָן – amit az Onkelosz-féle fordítás úgy ad vissza: – חוּץ מִן הַבְּרֹזֶל – „...olyan méretű, amely halált okozhat”; – חוּץ מִן הַבְּרֹזֶל – kivéve a vas esetében. – שְׁגֵלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא – Hiszen nyilvánvalóan egyértelmű az Örökkévaló szemében, – שְׁהַבְּרֹזֶל מְמִית בְּכֹל – még egy tű is. – אֶפְלוּ מַחַט – hogy bármilyen méretű vas képes ölni, – לְפִיכָךְ לֹא נִתְּנָה בוּ תוֹרָה שְׁעוֹר – A Tóra éppen ezért [a vas esetében] nem határozta meg a méretet, – לְכַתֵּב בוּ אֲשֶׁר יָמוּת בוּ – kiemelve, hogy „...ami által meghalhat.”

– וְאִם תֹּאמַר – [Ezzel szemben] felmerülhet benned a kérdés: – בְּהוֹרֵג בְּשׁוּגָג – „[Talán nem erre a szabályra utal az Írás azzal, hogy a vas általi emberölést külön kiemeli, hanem] versünk talán annak [az embernek az esetére] utal, aki véletlenül ölt? [És noha az illető minden szándék nélkül ölt ugyan, de mivel ezt egy olyan eszközzel tette, amely elég nagy ahhoz, hogy ölni lehessen vele, akkor mégis halálbüntetést érdemel?]” – הָרִי הוּא אוֹמֵר לְמַטָּה – Lejjebb[14]azonban elhangzik, hogy: – אִוּ בְּכֹל אֶבֶן אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ – „...vagy követ, ami által meghalhat, – אֲנִי לֹא רֹאוֹת וְגו' – anélkül, hogy látná...”. [Vagyis a nem szándékkal gyilkolót, noha halálokozásra képes eszközzel követte el tettét, csupán számúzik, de nem végzik ki.] – לְמַד עַל הָאֲמוּרִים לְמַעַלָּה – Ebből kiderül, hogy fentebbi kijelentésével – שְׁבִהוֹרֵג בְּמִזִּיד הַכְּתוּב מְדַבֵּר – a Szentírás a szándékos emberölésre utal.

וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת הָרֹצֵחַ מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם וְהִשִּׁיבוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר נָס שָׁמָּה, וְיָשָׁב בָּהּ עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר מָשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ). במדבר לה, כה,

És a közösség vitesse vissza abba a menedékvárosba, ahová menekült, és maradjon ott, amíg meg nem hal a főpap, akit fölkentek szent olajjal. (4Mózes 35:25.)

שְׂיָהָא בָּא לְהַשְׁרוֹת שְׂכִינָה – ...amíg meg nem hal a főpap... – עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל – Mert ő hozza a *Söchinát* (az Isteni Jelenléte), hogy Izrael fiai között lakozzon, – וְיִהְיֶה אִתּוֹ – és ő [vagyis érdemében Isten] hosszabbítja meg életüket, – וְהָרוּצֵחַ – a gyilkos viszont – בָּא לְסַלֵּק אֶת הַשְּׂכִינָה – מִיִּשְׂרָאֵל –

– וּמְקַצֵּר אֶת יְמֵי הַחַיִּים – és megrövidíti az élők életét, – אֵינוֹ כְּדָאֵי – nem illendő tehát, – שְׂיָהָא לְפָנֵי כֹהֵן גָּדוֹל – hogy a Főpap [színe] előtt legyen.

ולא תקחו כפר לנזס אל עיר מקלטו, לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן). במדבר לה, לב)

És ne fogadjatok el váltságdíjat attól, aki menedékvárosába menekülne, azért, hogy visszatérhessen, és lakhassék az országban a főpap haláláig. (4Mózes 35:32.)

– És ne fogadjatok el váltságdíjat attól, aki menedékvárosába menekülne... – Attól, aki menedékvárosba menekült. – Mert azt, aki véletlenül embert ölt, – nem lehet pénzzel megváltani a száműzetéstől, – azzal, hogy jóvátételt fizet – [annak érdekében], hogy **...lakhassék az országban...**, – mielőtt a *Kohén* meghalna.

ולא תטמא את הארץ אשר אתם יושבים בה אשר אני שכן בתוכה, כי אני יהוה שכן בתוך בני ישראל. (במדבר לה, לד)

És meg ne tisztátalanítsd az országot, amelyben laktok, amelyben Én lakozom, mert Én, az Örökkévaló, Izráel fiai között lakozom. (4Mózes 35:34.)

– Ne kelljen tisztátalanságban élnem. – **...amelyben Én lakozom...** – **amelyben Én lakozom...** – **amelyben Én lakozom...** – **amelyben Én lakozom...** – **amelyben Én lakozom...**

...mert Én, az Örökkévaló, Izráel fiai között lakozom. – Mert még amikor tisztátalanok, – **amelyben Én lakozom...** – **amelyben Én lakozom...** – **amelyben Én lakozom...** – **amelyben Én lakozom...**

ואם יהיה היכל לבני ישראל ונוספה נחלתן על נחלת המשטה אשר תהינה להם, ומנחלת מטטה אבותינו יגרע נחלתן). במדבר לו, ד)

És ha majd a jóbél lesz Izráel fiainál, akkor birtokuk hozzákerül azon törzs birtokához, amelyhez tartozni fognak, és így elvonatik atyáink törzsének birtokából az ő birtokuk. (4Mózes 36:4.)

– És ha majd a jóbél lesz... – Ebből [vagyis abból, hogy „ha” és nem „amikor” áll a szövegben] Jehuda rabbi arra következtetett, – hogy a jóbélnek egyszer majd vége szakad, [amikor már nem lakik majd a zsidó nép többsége a Szentföldön].

אין זו מכירה – Utalva arra, – **És ha majd a jóbél lesz...** – כלומר – **ואם יהיה היובל** – שחוזרת ביובל – **שהירשה אינה חוזרת** – az örökség ugyanis nem száll vissza [az örökösre] a jóbélben. – **ואפלו אם יהיה היובל** – Tehát még ha jóbél lesz is, – **לא תחזור הנחלה לשבטו** – az örökség nem fog visszaszállni az örökös törzsre, – **ונמצא שנוספה על נחלת המשטה אשר תהיינה להם** – s így az **hozzákerül azon törzs birtokához, amelyhez** [a lányok házasságuk révén] **tartozni fognak.**

וכל בת ירשת נחלה ממשותות בני ישראל לאחד ממשפחת מטה אביה תהיה לאשה, למען ירשו בני ישראל איש נחלת אבתיו. (במדבר לו, ח)

És minden leány, aki birtokot örökölt Izráel fiainak bármely törzsében, atyja törzsének családjából valóhoz menjen feleségül azért, hogy örököljék Izráel fiai ki-ki őseinek birtokát. (4Mózes 36:8.)

שלא יהיה בן – **És minden leány, aki birtokot örökölt...** – וכל בת ירשת נחלה לאביה – Abban az esetben, ha atyjának nem volt fia.[15]

ותהיינה מחלה תרצה ונחלה ומלכה ונעשה בנות צלפחד, לבני דדיהן לנשים. (במדבר לו, יא)

És Máchlá, Tircá, Choglá, Milká és Noá, Celáfchád leányai, nagybátyáik fiainak feleségei lettek. (4Mózes 36:11.)

Itt – כאן מנאן לפי גדלתן זו מוז בשנים – **...Máchlá, Tircá...** – **מחלה תרצה וגו** – és születésük időrendjében [is] mentek férjhez.[16] – **המקרא** – Az egész Szentírásban[17] [azonban] – **מנאן לפי חכמתן** – bölcsességük szerint soroltatnak fel. – **ומגיד** – Ebből megtudjuk, – **ששקולות זו כזו** – hogy [a koral járó tapasztalat és a velük született bölcsesség egymással] egyenlőknek számítottak.

[1] A Szentírás valójában negyvenegy állomást rögzít, de Rási ehhez hozzászámolja kiindulási pontjukat, Rámszészt is.

[2] „... és táboroztak Párán sivatagában.” (4Mózes 12:16.)

[3] Uo. 13:2.

[4] 18. vers.

[5] De persze felmerülhet az emberben, hogy ez a húsz utazás talán elég hosszú volt ahhoz, hogy harmincnégy éven át folyamatosan „mozgásban tartsa” őket. Hogy ez nem így volt, a Szentírás számba veszi az összes utat. Mivel a vándorlás állomásai jól ismertek, felsorolásuk nyilvánvalóvá teszi, hogy a teljes útvonalat rövid idő alatt is könnyedén meg lehetett tenni.

[6] *Zsoltárok* 120:3-4.

[7] A dicsőség felhője ugyan később Mózes érdemeinek köszönhetően visszatért az izraeliták fölé, de csak az őket ért támadást követően.

[8] Árád királyának Izrael ellen indított hadjáratáról már a *4Mózes* 21:1. is említést tett.

[9] Lásd *2Mózes* 23:24., 34:13.

[10] *Józsuá* 4:10.

[11] *2Mózes* 14:14.

[12] 5. vers.

[13] 17-18. vers.

[14] 23. vers.

[15] Lásd *4Mózes* 27:8.

[16] Az elfogadott szokást követve. Lásd *1Mózes* 29:26.

[17] *4Mózes* 27:1.